

hada ise (TY, nr. 4176) Seyyid Nizam'a ait gösterilmektedir. Eser muhtemelen babasına aittir. Seyyid Nizamoglu'nun bazı ilâhileri Enfi Hasan Ağa, Yeniköylü Hâdi Bey ve Şikârîzâde Ahmed Efendi tarafından bestelenmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Seyyid Nizamoglu, *Câmiu'l-maârif*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2335, vr. 3^a-6^a, 11^b-14^b; a.m.f., *Risâle-i Tâc-i Nizâmî*, Süleymaniye Ktp., Bağdatlı Vehbi, nr. 2171, vr. 2^b-3^b; Harîrîzâde, *Tibyân*, II, vr. 142^a-143^b; Mehmed Tefkik, *Mecmûatü't-terâcim*, İÜ Ktp., TY, nr. 192, vr. 19^a; *Osmanlı Müellifleri*, I, 26, 58-59, 81-82; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş - Ali Yılmaz), İstanbul 2006, III, 306-313; IV, 257-261; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşi), s. 30, 65; Abdülbâki Gölpinarlı, "Seyyid Seyyidullah (Nizamoglu)", *TDL*, XIX/207 (1968), s. 405-413; Necdet Tosun, "Seyyid Nizamoglu Seyyidullah: Hayatı ve Eserleri", *İLAM Araştırma Dergisi*, II/1, İstanbul 1997, s. 153-164; İsmail Erdoğan, "Seyyid Seyyidullah Kâsım Efendi (ö. 1010/1601) ve Miftâh-ı Vahdet-i Vücûd Adlı Risâlesi", *Tasavvuf*, sy. 8, Ankara 2002, s. 47-61.

NECDET TOSUN

SEYYİD NUH

(سید نوح)

(ö. 1126/1714)

┌ Türk müzikisi bestekârı, hânende. ─

Diyarbakır'da doğdu. Adı Mehmed olup hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmamaktadır. Memleketinde gördüğü düzenli bir öğrenimden sonra genç yaşta İstanbul'a geldi. Burada ilim tahsilinin yanı sıra müzik eğitimi aldı. Şöhretinin en parlak zamanı IV. Mehmed ile (1648-1687) III. Ahmed (1703-1730) arasındaki dönemdir. Ali Ufkî Bey, Hâfız Post, Buhârîzâde Mustafa İtrî Efendi ve Nazîm gibi çağdaşı olduğu müzikînaslarla görüşmüş olması muhtemeldir. Müzikideki yeteneğini bu ortamda daha da geliştirdi. Enderun'daki müzikî fasillilerin hânendeleri arasında yer aldı ve başhânde oldu. Seyyid Nuh'un tegannisini Ebûîshakzâde Esad Efendi Acem, Mehmed Suphi Ezgi Âzerî tarzına benzettirmektedir (*Atrabül'âsâr*, vr. 22^a; *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, I, 114). III. Ahmed zamanında kendisine Diyarbakır'da bir timar verilerek emekli oldu. Memleketine döndükten bir müddet sonra vefat etti. Esad Efendi ölümü için düşürülen, "Bin yıl da ömrü olsa kişinin ne kârı var / Nuh'un da bir müsâade-i rûzîgârı var" tarih beytini kaydetmektedir (*Atrabül'âsâr*, vr. 22^b).

Esad Efendi, Seyyid Nuh'un sesinin orta güzellikte olduğunu, bestelerinde par-

lak bir üslûbun bulunduğunu söylemektedir (*a.g.e.*, vr. 22^{a-b}). Kendisini bizzat dinlediğini belirten Esad Efendi otuz civarında beste, semâi ve şarkısının olduğunu bildirmekteyse de (*a.g.e.*, vr. 22^b) kaynaklarda eski güfte mecmualarında 100'den fazla eserinin güftesinin yer aldığı ileri sürülmektedir. Bestelerinden günümüze on beş kadarı ulaşmıştır (Aksüt, s. 46; *BTMA*, II, 146). Suphi Ezgi eserinde tâhir ve şehnaz makamlarındaki besteleriyle hümâyun makamındaki semâisinin notalarını vermektedir. III. Ahmed devri mutasavvıf şair ve hattatlarından Fasîh Ahmed Dede, Seyyid Nuh'a gönderdiği bir muhabbetnâmede onu övmüş ve müzikinin Pisagor'u olduğunu ifade etmiştir (İbnülemin, s. 306).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebûîshakzâde Esad Efendi, *Atrabül'âsâr*, İÜ Ktp., nr. 1739, vr. 22^{a-b}; Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Musikisi*, İstanbul 1933-40, I, 112-114, 164-165; IV, 55-56; Sadettin Nûzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942, I, 122, 125; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 306-307; Kıp, *TSM Saz Eserleri*, s. 5; Sadun Aksüt, *Türk Musikisinin 100 Bestekârı*, s. 46-47; *TSM Sözlü Eserler*, s. 52, 258, 269, 278, 349, 355; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, I, 426-428; Öztuna, *BTMA*, II, 146.

HASAN AKSOY

SEYYİD ŞERİF el-CÜRCÂNÎ

(bk. CÜRCÂNÎ, Seyyid Şerif).

SEYYİD VEHBÎ

(سید وهبی)

(ö. 1149/1736)

┌ Divan şairi ve nesir yazarı. ─

İstanbul'da doğdu. Adı Hüseyin olup İmamzâde Mehmed Efendi'nin kethüdâsı Hacı Ahmed Efendi'nin oğludur. Nesebi Ehl-i beyt'e dayandığından "Seyyid" lakabıyla anılmıştır. Silsilesi Hüsâmeddin Efendi'ye ulaştığı için gençliğinde bir müddet "Hüsâmî" mahlasını kullandıktan sonra hocası şair Mirzazâde Ahmed Neylî'nin tavsiyesiyle "Vehbî" mahlasını aldı. Sünbülzâde Vehbî ile karıştırılmaması için Vehbî-i Kadîm veya Vehbî-i Evvel diye de anılır. Mirzazâde Şeyh Mehmed Efendi'den okudu ve iyi bir öğrenim gördü. Ayrıca Abdülbâki Ârif Efendi'den hat dersi aldı. Hoca-zâde Seyyid Osman Efendi'nin Anadolu kazaskerliğinde mülâzım oldu (1108/1696). 1123 (1711) yılında Rus seferi vesilesiyle yazdığı kaside ve tarihlerle III. Ahmed'in ilgisini çekti. Uzunca bir süre İstanbul medreselerinde müderrislik yaptı. 1720'de ka-

leme aldığı *Surnâme*'sine mükâfat olarak ikinci defa fethinde Tebriz'e kadı tayin edildi. Ardından Kayseri, Manisa ve Halep mevleviyetlerinde bulundu. Halep'ten ayrılırken hacca gitti (1147/1735). Dönüşünde hastalandı ve İstanbul Aksaray'daki evinde vefat etti, Cerrahpaşa'da Cambaziye Mes-cidi haziresine defnedildi.

III. Ahmed ve Damad İbrâhim Paşa dönemi şairlerinin önde gelen simalarından olan Vehbî önceleri kendisine üstat olarak Nâbî'yi seçmiş, ancak sonraları Nedîm'in etkisine girmiştir. Kasidelerinde Nefî edası hâkim olan sanatkar pek çok şairin gazelini tanzîr ve tahmîs etmiştir. Seyyid Vehbî, mazmunlarında İran etkisini en aza indirmeye çalışmış, yaşadığı hayatın izlerini şiirine taşımıştır. Topkapı Sarayı önündeki III. Ahmed Çeşmesi için padişahın yazdığı, "Besmeleyle iç suyu Han Ahmed'e eyle duâ" tarih mısraının ebcedinin eksik gelmesi üzerine bunu, "Aç besmeleyle iç suyu Han Ahmed'e eyle duâ" şekline koyarak tamamlaması sultanın takdirini kazanmasına vesile olmuş, bu beyti de ihtiva eden musammat kasidesi çeşme çevresine bir kuşak halinde nakşedilmiştir.

Eserleri. 1. *Divan*. Hamit Dikmen tarafından doktora çalışması olarak üç nüshası karşılaştırılmak suretiyle neşre hazırlanan divanda (bk. bibl.) bir münâcât, dört na't, bir mi'râciyye, beş rubâî şeklinde tevhidle kırk üç na't, seksen altı kaside, bir takriz, dört arz-ı hâl, iki mektup, 128 tarih manzumesi, iki terkihibend, iki tercihibend, iki müseddes, yirmi tahmîs, dört şarkı, 266 gazel, elli bir kıta, on dokuz lugaz, yetmiş beş rubâî, iki nazım, yirmi beş müfred ve altmış iki adet matla' beyti mevcuttur. Bâkî, Neylî, Nefî, Râşid, Nedîm gibi şairlerin gazellerini tanzîr ve tahmîs etmiş, Keçecizâde İzzet Molla gibi bazı şairleri etkilemiştir. 2. *Surnâme*. III. Ahmed'in şehzadelerinin sünnet, kızlarının düğün merasimlerini günü gününe takip eden şairin gördüklerini bütün teferruatı ile aktardığı mensur bir eserdir. Türünün en meşhur örneği olan kitapta şair aynı zamanda İstanbul'u tanıtmakta, devrin örf ve âdetlerini anlatmaktadır. Benzerleri arasında en düzgün metin kabul edilen eserde yer yer manzum parçalar da vardır. Birçok kütüphanede yazmaları olup (İÜ Ktp., TY, nr. 11, 1607, 3035, 3974, 6098, 6099, 6124; Karatay, I, 280) Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki nüshada (III. Ahmed, nr. 3593) Levnî tarafından yapılmış 137 minyatür mevcuttur. Bu minyatürler üzerinde Hüseyin Elmas (*Nakkaş Osman ve Levnî'ye Ait Surnâme Minyatür-*